

EBA mener

EBA mener

Entreprenørforeningen - Bygg og Anlegg (EBA)

jobber for å sikre og forbedre rammebetingelsene til sine medlemsbedrifter spesielt, og for bygge- og anleggsnæringen generelt.

EBA er Norges største bransjeforening for entreprenører og en organisasjon av og for medlemmer. Våre strategiske satsingsområder er godt forankret i medlemmenes behov og i vår egen strategi.

EBA mener presiserer og utdypet hva vi som organisasjon står for, innenfor våre viktigste satsingsområder.

Innhold

1 Seriositet

- › Arbeidsmarkeds kriminalitet
- › Konkurransen på like vilkår

2 Helse, miljø sikkerhet

- › Charter for en skadefri bygg- og anleggsnæring (HMS-charter)
- › 3-partssamarbeid
- › Regler og rammebetingelser

3 Næringspolitikk

- › Boligpolitikk
- › Produktivitet
- › Byggavfall og farlig avfall
- › Energi- og klimapolitikk
- › Miljøpolitikk
- › ROT-fradrag
- › BIM (Bygningsinformasjonsmodellering)
- › Digitalisering

4 Kompetanse og rekruttering

- › Rekruttering
- › Lærlingklausuler
- › Utdanningspolitikk
- › Kompetanseheving

5 Vei og jernbane

- › Anlegg
- › Asfalt
- › Drift og vedlikehold

SERIØSITET

Arbeidsmarkeds kriminalitet

■ EBA jobber for å gjøre det enklere å være seriøs og vanskeligere å være useriøs. Kampen mot organisert kriminalitet innen næringen har høy prioritet. Organiserte kriminelle har de siste årene etablert seg i bygg- og anleggsnæringen. Bakgrunnen er høy omsetning og lav oppdagelsesrisiko. Ofte brukes det som synes som helt vanlige og seriøse firma som skalkeskjul for kriminell virksomhet.

etater. Det er vanskelig å avdekke omfanget av den kriminelle virksomheten uten omfattende kontroller og undersøkelser. De som ikke følger norsk lov skaffer seg et handlingsrom og driftsforutsetninger som lovlige bedrifter ikke klarer å konkurrere med. Det er derfor behov for et sett med tiltak for å få bukt med arbeidsmarkeds-kriminaliteten.

De kriminelle i arbeidsmarkedet utnytter at deres aktivitet gjerne faller mellom flere offentlige

EBA mener at

- › Bedriftene må forebygge at de kriminelle kommer inn i prosjektene. EBA og BNL har utarbeidet veiledning for å hjelpe bedriftene med å velge seriøse aktører. Veilederen finner du her: <http://eba.no/Naeringspolitikk/Seriositet/>
- › Aktsomhetsnivået ved kontrahering av samarbeidspartnere, underveis i prosjektet og ved oppgjør av kontrakt, må heves. Antallet ledd i underleverandørkjeden må begrenses og plikten til å bære HMS-kort på bygge- og anleggsprosjekter må håndheves.

- › Byggherrer må ikke ensidig fokusere på lavest mulig pris, men også etterspørre og stille krav til kompetanse, kvalitet, HMS, læringer, fagarbeidere og referanseprosjekter m.v. Dette gjelder både for private og offentlige byggherrer. EBA har sammen med BNL, Difi, KS og Fellesforbundet utarbeidet et sett med seriositetskrav (<http://eba.no/dette-er-eba/aktuelt/seriositetsbestemmelser/>) som anbefales brukt i alle kontrakter. Kravene må følges opp gjennom kontroll.
- › Myndighetene må utvikle rammevilkår og innføre lovbestemte krav som gjør det vanskeligere å være useriøs og lettere å være seriøs.
- › Rapporten "Enkelt å være seriøs" må følges opp slik at en praktisk og hensiktsmessig ny sentral godkjenning kommer på plass så raskt som mulig.
- › HMS-kortene må gjøres lesbare i sanntid og regelverket må strammes inn slik at HMS-kort må foreligge før man kan begynne arbeid på byggeplass.
- › Risikoen for å bli tatt må økes og straffnivået heves.
- › Det må etableres målrettet og samordnet tilsyn og kontroll fra offentlige etater.

Konkurrans på like vilkår

■ EBA arbeider for å sikre forutsigbarhet og lik konkurranse. Bedriftene er underlagt regelverket for offentlige anskaffelser ved konkurranser i regi av det offentlige. Nytt regelverk tro i kraft fra 1. januar 2017.

Forutsigbarhet rundt gjennomføring av konkurransen og balansert risiko i kontrakten er en forutsetning for en vellykket konkurranse og valg av riktig entreprenør for gjennomføring. Oppdragsgiver kan sikre god deltakelse gjennom dialog med markedet før konkurransen og et gjennomarbeidet konkurransegrunnlag. Konkurranser som avgjøres kun på pris kan

føre til at oppdragsgivere ikke får nyttiggjort seg kompetansen i markedet. I et marked med useriøse bedrifter står vi i fare for at seriøse bedrifter ikke når opp i konkurransen. For å sikre et velfungerende marked bør det konkurreres på flere kriterier.

Balanserte kontrakter er en forutsetning for et velfungerende marked. Det er utviklet Norske Standarder som bør benyttes. Avvik som forrykker risikoen og balansen i disse fører til mindre konkurranse og åpner for useriøse aktører. Det skaper også økt konfliktnivå i prosjektene.

EBA mener at

- › Nytt regelverk ikke er tilstrekkelig forutsigbart for anskaffelser under 40 mill. eks. mva., og at det er behov for presiseringer i forskrift.
- › Praktiseringen av regelverket er varierende og kompetansen hos oppdragsgiveren må økes gjennom tilgang til bistand og opplæring.
- › Oppdragsgivere ikke ensidig må etterspørre på lavest mulig pris, men også etterspørre og stille krav til kompetanse, kvalitet, HMS, læringer, fagarbeidere og referanseprosjekter.
- › Oppdragsgivere bør bruke de omforente seriositetsbestemmelsene utarbeidet av BNL, Difi, KS og Fellesforbundet. Kravene må følges opp gjennom kontroll.
- › Oppdragsgivere bør bruke standardkontrakter uten andre avvik og endringer enn disse åpner for.

HELSE, MILJØ OG SIKKERHET

Samarbeid for sikkerhet

■ EBA skal jobbe for sikre, trygge, effektive og lønnsomme bedrifter. Målet med vårt arbeid er å bidra til arbeidsplasser uten skader og uhell, trygge arbeidsplasser, og en sikker og effektiv produksjon.

Charter for en skadefri bygg- og anleggsnæring (HMS-Charteret)

Gjennom Charter for en skadefri bygg- og anleggsnæring jobber hele næringskjeden sammen om å nå målet om null alvorlige skader og ulykker i bygg- og anleggsnæringen. EBA deltar i styringsgruppen og er aktiv i dette arbeidet. Gjennom charteret har alle partene forpliktelser som skal bidra til å nå målet om null alvorlige skader eller ulykker. EBA utarbeider materiell og veiledere for medlemsbedriftene. EBA ønsker å bidra til å videreutvikle Charter for en skadefri

bygg- og anleggsnæring til Samarbeid for sikkerhet - bygge- og anleggsnæringen.

Kompetanse

HMS-kompetanse i alle ledd er avgjørende og nødvendig for å drive et systematisk HMS-arbeid - og avgjørende for både sikker planlegging og utførelse. EBA bidrar til økt kompetanse gjennom sitt kurstilbud i Entreprenørskolen og www.byggenaringensnettskole.no, møteplasser som HMS-konferansen og gjennom HMS-verktøykassen på www.eba.no.

Regelverk og rammebetingelser

EBA har et aktivt HMS-utvalg som bidrar i arbeidet med å være høringsinstans ved regelverksendringer. Vi jobber tett med BNL i arbeidet med regelverk og rammebetingelser.

EBA mener at

- › Kompetanse er nøkkelen til et godt og systematisk HMS-arbeid.
- › Systematisk HMS-arbeid gir resultater. Oppdragsgivere må stille krav til HMS hos alle utførende entreprenører.
- › HMS er et lederansvar. Ledere må gå foran og vise vei i sikkerhetsarbeidet og være synlige og tydelige i både ord og handling.
- › Myndighetene må bidra med et regelverk som skaper gode rammevilkår for helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid.

NÆRINGSPOLITIKK

Boligpolitikk

■ Det må bygges et tilstrekkelig antall boliger i Norge. Det må tilrettelegges for fremtidig befolkningsøkning og et effektivt arbeidsmarked gjennom best mulig statlige og kommunale rammevilkår der infrastruktur, næringsutvikling

og boligbygging ses i sammenheng. Arbeidet med Nasjonal Transportplan (NTP) må omlegges slik at arealplanlegging inkluderes - fra NTP til NTAP (Nasjonal Transport- og arealplan).

EBA mener at

- › Det må etableres overordnede planer for arealbruk og infrastruktur som gir forutsigbare rammer for utbygging av boliger og arbeidsplasser i regioner med vekst.
- › Det må skje forenkling av planprosesser. Tilgangen på ferdigregulerte tomter er en kritisk faktor for å øke boligbyggingen. De fleste reguleringsplaner er private innsendte planer. Tiltak for raskere planbehandling i kommunen og forutsigbarhet for utbyggere (robuste overordnede planer) vil bidra til å få frem flere boligreguleringer raskere.
- › Målrettede planer for økt boligbygging er avhengig av et godt tallgrunnlag. Det er både behov for tall for antall regulerte boliger, men også tallfestede planer for boligbygging i ulike områder. Dette må utarbeides i samarbeid med utbyggere og kommunen.
- › Det er behov for vurdering av statlige og kommunale forskrifter, normer og retningslinjer som bidrar til å begrense boligbyggingen. Det kan være behov for å endre og/eller forbedre disse. Dette gjelder blant annet Teknisk forskrift (TEK) og normer for parkering, utearealer og leilighetsfordeling.

- › Rammen for utbyggingsavtaler, utbyggerbidrag og merverdiavgift må bli mer forutsigbare gjennom standardisering.
- › NTP-prosessen må inkludere arealplanlegging - fra NTP til NTAP.
- › Regionplaner må bli forpliktende og ha lengre gyldighetstid.
- › Planprosessen må bli kortere og mer forutsigbar gjennom lovpålagte rammer med flere tidsfrister, med rettsvirkning og med samlet krav til hele prosessen.
- › Dagens regelverk er uklart og skaper usikkerhet, spesielt knyttet til rekkefølgebestemmelsene og forholdsmessighet.
- › Regelverket ved utbyggingsavtaler og merverdiavgift må bli tydeligere.
- › Det må stimuleres/legges bedre til rette for parallell behandling av plan- og byggesak.
- › Det må skje lempninger i krav som fordyrer boligbygging unødvendig.

Produktivitet

■ Både veier, industrianlegg, boliger og andre bygg har blitt dyrere i Norge. Det generelle kostnadsnivået i Norge ligger langt over hva som gjelder våre naboland i Norden.

Vi produserer mer kompleks, og vi bygger stadig mer i og nær byområder med de utfordringer det medfører. Infrastruktur og byggevirksomhet skal tilfredsstillende nye og høyere krav fra myndigheter og kunder. Disse kravene påvirker effektiviteten på byggeplassen og dermed også byggekostnadene.

Vi bygger og organiserer derfor også arbeidet på nye måter, men byggeprosessen er ikke ennå fullt ut utviklet i tråd med produktene og den raske utviklingen. Størst endring ser en i byggenæringen. Økningen i byggekostnadene skyldes flere faktorer. Endringene fra TEK 97 - TEK 10, kravet til klima, energi og miljø og i tillegg den digitale utviklingen. Men i all hovedsak er det tomte-

kostnad og markedssegmentet som er av avgjørende betydning for økningen.

Store forskjeller i nivået på boligprisene omkring i landet gir ulike utslag. Kvadratmeterprisene er høyest i de største byene og en del bynære områder, mens prisene er vesentlig lavere ellers i landet. Boligpriser og gjeld har steget raskere enn husholdningenes inntekter over lengre tid. Prisene på boliger steg mye i årene før 2007, mens prisene falt under finanskrisen. Etter 2009 har boligprisveksten stort sett vært høy, men det er særlig det siste året boligprisene har akselerert. Boligpolitikken har utvilsomt vært igjennom en omfattende endringsprosess. EBA og medlemsbedriftene - i samarbeid med det offentlige og FOU-miljøer - prioriterer og arbeider kontinuerlig med å utvikle gode løsninger for å kunne effektivisere byggeprosessen, for også på den måten å bidra til reduksjon i byggekostnadene.

EBA mener at

- › Den norske byggenæringens konkurransekraft er avhengig av økt produktivitet.
- › Det er behov for økt kunnskap om hvilke tiltak som kan øke produktiviteten og et nytt system for måling av produktivitet som omfatter hele byggenæringens verdikjede. Systemet må være nyttig for enkeltbedriftene og prosjektene og gi næringen og myndighetene grunnlag for næringsutvikling.
- › Utbyggere og oppdragsgivere bør i større grad vurdere økt industrialisering og standardisering for å oppnå reduksjon av byggekostnader.
- › Muligheten for innovative løsninger bør vurderes ved valg av gjennomføringsmodell og ved å stille overordnede, funksjonelle krav for å utnytte kompetansen og kreativiteten hos utbyggere og entreprenører.

Byggavfall og farlig avfall

■ Bygging, rehabilitering og rivning førte til 1,8 millioner tonn avfall i 2013 ifølge SSB. Dette utgjør omkring 14-16 prosent av de norske avfallsmengdene. Tar vi med asfalt er det omkring 20 prosent av alt avfall i Norge. Cirka 88 prosent av avfallet blir gjenvunnet til hhv. 60 prosent materialgjenvinning og 28 prosent energigjenvinning.

Byggenæringen og avfallsbransjen har fått til svært gode resultater innen gjenvinning og forsvarlig håndtering av farlig avfall gjennom arbeidet med Nasjonal handlingsplan for byggavfall (NHP). Alle planer, rapporter og veiledninger

fra NHP-nettverkets arbeid er samlet på www.byggemiljo.no.

Kartlegging og sortering av farlig avfall bidrar til reduksjon av utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier. Det er imidlertid viktig å ha oppmerksomhet omkring hvilke stoffer vi i utgangspunktet tar i bruk i bygg anlegg. Man bør begrense bruken av farlige stoffer og kjemikalier til tilfeller der de er helt nødvendige. I slike tilfeller bør bruken være kjent og det bør være prosedyrer for forsvarlig bruk, håndtering og sanering/avhending.

EBA mener at

- › Avfall fra bygg, anlegg og eiendom skal minimeres. Avfall som oppstår skal sikre høyest mulig grad av ombruk og gjenvinning samtidig som alt farlig avfall blir forsvarlig håndtert og disponert.
- › EBA og BNL skal arbeide for gjennomføring av Nasjonal handlingsplan for bygg- og anleggsavfall (NHP4) 2017-2020.
- › EBA og BNL skal for perioden 2018 - 2021 gå gjennom status og sette inn tiltak som sikrer at vi er på minst samme bærekraftnivå som EU med sitt avfallsdirektiv i 2030.

Klima, energi og miljøpolitikk

■ Byggenæringen skal bygge, vedlikeholde og drifte bygg og anlegg for det norske samfunnet. Bygg, anlegg og infrastruktur har lang levetid og legger premisser for menneskers liv og virke i mange år framover. Global oppvarming gir store negative konsekvenser for folk og miljø. Bygg-, eiendoms- og anleggssektoren bruker på verdensbasis nær 40 prosent av alle ressurser, herunder materialer og energi. 36 prosent av klimagassutslippene globalt kan skrives tilbake til byggesektoren.

EBA skal være en pådriver for miljøbevissthet i næringen og være en del av det grønne skiftet. EBA arbeider med å redusere klimagassutslippene på flere måter. Våre fremste satsinger skjer gjennom Lavenergiprogrammet, EPD-Norge (3-parts verifisert miljødeklarasjon for produkter) og Byggemiljø, en informasjonstjeneste og avfall og miljøfarlige stoffer.

Skal man få til et grønt skifte i byggsektoren må byggenæring, bestillere og myndigheter arbeide tett sammen. EBA deltar i høringer og utformer

innspill til myndighetene for å bidra til utvikling av regelverk for ny- og eksisterende bygningsmasse. Vi bidrar også med innspill med samarbeid med BNL for å få til en mer konsentrert og areal-effektiv bygging og en sterk samordning av areal- og transportpolitikken.

EBA deltar også aktivt i dialog med offentlige innkjøpere om utforming av "grønne" krav som sikrer konkurranseleikhet i næringen. EBA oppfordrer offentlige oppdragsgivere til å ha dialog med næringen om miljø forut for anskaffelsen og samarbeider med andre aktører som Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) og Leverandørutviklingsprogrammet om dette.

Vi oppfordrer endelig innkjøpere til å benytte entreprisemodeller som innebærer tidlig involvering av entreprenør. Dette bidrar til at grønnere løsninger lettere kan gjennomføres på en kostnadseffektiv måte, og muligheten er større for at ambisiøse miljømål utover lov- og forskriftskrav kan velges av byggherren.

EBA mener at

- › Bygge- og anleggsplassen skal være bærekraftig.
- › Energiforsyning i bygg skal være fornybar og de direkte fossile utslippene fra byggsektoren og fjernvarme skal nær elimineres.
- › Nye bygg skal ha minimal energibruk, klimagassutslipp og miljøbelastning over livsløpet samtidig som de skal være sunne å oppholde seg i.
- › Beregningspunktet for energi bruk i bygg bør endres fra netto energibehov til levert energi i kombinasjon med minimumskrav til bygningskroppen.

- › Tilknytningsplikten til fjernvarme må revideres for nybygg med lavt energibehov.
- › EBA skal bidra til å understøtte, utvikle og gjøre kjent metoder, miljømerking og verktøy som gjør det enkelt å velge den mest miljømessige og kostnadsoptimale løsningen i et livsløpsperspektiv. Utviklingen skal skje i tett samarbeid med innkjøpere og bedriftene i næringen.
- › EBA skal bidra til internasjonal standardisering av metodikk som sikrer bærekraft i de valg som byggenæringen og dens kunder skal gjøre.
- › Det må tilrettelegges for at løsninger med minst mulig klimagassutslipp og negative miljøkonsekvenser velges i bygg- og anleggsprosjekter. Vi skal stimulere til å etterspørre/levere miljødeklarasjon (EPD) fra produsenter for å dokumentere utslippene for byggevarer i livsløpsperspektiv. Transport fra fabrikk til byggeplass skal inngå i vurderingen.
- › EUs mål for energieffektivisering i bygg må oppfylles. Det vil bl.a. kreve implementering av EUs energieffektiviseringsdirektiv og reviderte bygningsenergidirektiv i Norge.
- › Reduksjon av utslipp fra transport må sikres blant annet ved å sørge for god tilrettelegging av bo- og arbeidsregioner og kollektivtrafikk i areal- og samferdselsplanlegging.
- › Avfall fra bygg, anlegg og eiendom skal minimeres. Avfall som oppstår skal sikres høyest mulig grad av ombruk og gjenvinning samtidig som at alt farlig avfall blir forsvarlig håndtert og disponert.
- › Helse- og miljøfarlige kjemikalier som benyttes i næringen skal fases ut.
- › Rehabilitering av bygg skal ivareta miljøet og skje på en kostnadseffektiv måte med hensyn til byggets egenart. Egne byggetekniske regler for rehabilitering bør utarbeides. EBA deltar i arbeid med dette ("Rehab TEK").

Miljøpolitikk

■ EBA skal være en pådriver for miljøbevissthet i næringen og balansert utvikling av miljøkrav. EBA arbeider med å redusere klimagassutslippene på flere måter. Våre fremste satsinger skjer gjennom Lavenergiprogrammet, EPD-Norge (miljødeklarasjoner for produkter og tjenester) og Byggemiljø. På verdensbasis omtales gjerne byggenæringen som 40 prosent-næringen fordi dette avspeiler bygg- og anleggssektorens andel av total ressursbruk, energibruk, avfall til deponi og klimagassutslipp. Byggsektoren er svært viktig for å få løst miljøproblemer også i Norge.

Følgende temaer er de viktigste for EBA å arbeide med på området ytre miljø:

- Bærekraft og livsløpsbetraktning
- Energi- og klimapolitikk (se eget punkt)
- Byggavfall, farlige kjemikalier og forurenset grunn (se eget punkt)

EBA mener at

- › Bygg og anlegg skal bygges og driftes på en måte som sikrer bærekraft.
- › Vi skal bidra til å understøtte, utvikle og gjøre kjent metoder og verktøy som gjør det enkelt å velge den mest miljømessige og kostnadsoptimale løsningen i et livsløpsperspektiv. Utviklingen skal skje i tett samarbeid med bedriftene i næringen.
- › Vi skal bidra til internasjonal standardisering av metodikk som sikrer bærekraft i de valg som byggenæringen og dens kunder skal gjøre.
- › Foreningen skal bidra til at løsninger med minst mulig klimagassutslipp og negative miljøkonsekvenser velges i bygg- og anleggsprosjekter. Blant annet skal vi stimulere til å etterspørre/levere miljødeklarasjon (EPD) fra produsenter for å dokumentere utslippene for byggevarer i livsløpsperspektiv. Transport fra fabrikk til byggeplass skal inngå i vurderingen.

ROT-fradrag

■ Skattefradrag for håndverkertjenester i private hjem (ROT-fradrag) ble innført i Sverige i 2007, men i Norge har ikke regjeringen v/Finansdepartementet funnet det hensiktsmessig å gjøre det samme, basert på en rapport fra samme departement. Effekten av innføringen i Sverige er foreløpig ikke tilstrekkelig kartlagt, mens intensjonen er krystallklar: Det skal lønne seg å velge hvitt.

Det norske arbeidsmarkedet har endret seg betydelig siden desember 2014 da Finansdepartementets rapport ble publisert. En økende arbeidsledighet i blant annet olje- og gassnæringen kan gi nytt grunnlag for å vurdere eventuelle sysselsettingseffekter ved å innføre et ROT-fradrag i Norge. Om denne trenden fortsetter og arbeidsledigheten øker, vil det være sentralt å utrede sysselsettingseffekten av innføringen av ROT-fradraget i Sverige nærmere.

EBA har forestått en analyse av innføringen av ROT-fradrag i Sverige. I analysen fremkommer det

EBA mener at

- › En innføring av et ROT-fradrag vil kunne stimulere til økt kjøp av håndverkertjenester i hjemmet, og i husholdninger som i dag gjennomfører dette i egenregi.
- › Betydningen av å få ned svart arbeid bør vektlegges tyngre, da dette også har mer langtrekkende konsekvenser enn kun økonomiske tap for staten.
- › Man på nytt bør vurdere nytteverdien av å innføre et ROT-fradrag i Norge.

at Finansdepartementets vurderinger av provenytapet ved å innføre et ROT-fradrag er gjort på usikkert grunnlag. I tillegg kan man ikke finne at Finansdepartementet har vurdert sysselsettingseffektene av å innføre et ROT-fradrag i de husholdningene som gjennomfører vedlikeholdsarbeid i egen regi. En innføring av et ROT-fradrag for denne gruppen vil kunne stimulere til økt kjøp av håndverkertjenester i hjemmet.

Betydningen av å redusere svart arbeid bør vektlegges tyngre, da dette også har mer langtrekkende konsekvenser enn kun økonomiske tap for staten. EBA mener at svart arbeid er langt mer samfunnsskadelig enn hva rapporten fra Finansdepartementet gir uttrykk for. Vi mener at Finansdepartementets rapport ikke tar hensyn til de totale samfunnsmessige kostnadene knyttet til svart arbeid.

BIM (Bygningsinformasjonsmodellering)

■ EBAs BIM-utvalg fungerer som en møteplass og som et diskusjonsforum for at næringen skal ta i bruk elektroniske verktøy med tilhørende prosesser. Dette skal bidra til bedret produktivitet, kvalitet og lønnsomhet i hele verdikjeden innen bygg- og anleggsnæringen. Vi ønsker å være premissgivere og å samarbeide med relevante aktører for å bidra til utvikling.

BIM har blitt en naturlig del av den norske byggenæringen og Norge har en viktig rolle i å forme den videre utviklingen. BIM krever at man deler informasjon og det krever godt samspill i hele verdikjeden. Det krever kompetanse og at kontraktene legger opp til samspill og informasjonsdeling.

EBA mener at

- › BIM må bli et obligatorisk fag ved ingeniørutdanningene i Norge.
- › Byggherrer og entreprenører må ta ytterligere grep for å øke kompetansen innen faget.
- › Entreprenører og byggherrer må etterspørre BIM i bygg- og anleggsprosjekter.
- › Det må innføres en "ny byggeprosess" i Norge, hvor bruk av BIM er sentralt. Denne må baseres på prosessinnovasjon med nye krav og muligheter i næringen.

Digitalisering

■ Også innen BAE-næringen er digitalisering nødvendig for å imøtekomme fremtidens behov. I dag finnes det en rekke initiativer på systemer og verktøy, men det er fragmentert og lite koordinert. Innen næringen er det etablert et

prosjekt – Digitalt veikart – som skal utvikle en strategi for helhetlig digitalisering. Mange ulike aktører og ståsteder har vanskeliggjort arbeidet med å utvikle en overordnet modell (top-down).

EBA mener at

- › Det er nødvendig å endre til en Bottom-up-tilnærming, hvor aktørene utvikler sine egne digitale veikart – og at det deretter utvikles et samlet kart for næringen.
- › Det må utvikles et målbilde basert på behovene til kunden som er i fokus og hvilke digitale tjenester som skal bidra til å nå målene.
- › Ønsket verdiskaping for kunden må defineres.

KOMPETANSE OG REKRUTTERING

Rekruttering

■ Prosjektene står i kø for bygge- og anleggsnæringen i årene som kommer. Skal vi klare å møte den økte etterspørselen, vil norske entreprenører være avhengig av en solid og stor grunnstamme av egne lærlinger, fagarbeidere, fagteknikere, ingeniører og sivilingeniører.

I dag dekkes mindre enn halvparten av behovet for ny arbeidskraft i næringen gjennom videregående opplæring. Kun halvparten av de ca.

4 000 som hvert år søker seg til Vg1 Bygg- og anleggs-teknikk gjennomfører med fag- eller svennebrev.

Flertallet av EBAs medlemsbedrifter tar inn lærlinger, og blir gjennom dette en del av det offentlige utdanningssystemet. Det forventes at bedriftene stiller praksisplasser og læreplasser til disposisjon for samfunnet, og at man rekrutterer nyutdannede ingeniører og sivilingeniører.

EBA mener at

- › Økt rekruttering til bygge- og anleggsnæringen, og bedre gjennomføring i skole, vil være avgjørende for å skaffe tilstrekkelig antall lærlinger og fagarbeidere i årene fremover.
- › Medlemsbedriftene må selv ta ansvar for å få dette til gjennom å tilby utplasserings- og læreplasser, tilbyr bachelor- og masterstudenter sommerjobb og ansette nyutdannede ingeniører og sivilingeniører.
- › Det bør innføres kvalifikasjonskrav og formelle krav til kompetanse for å jobbe i bygge- og anleggsnæringen.

Bruk av lærlingklausuler i offentlige kontrakter

■ Konkurransen om kontrakter innen både bygg og anlegg blir stadig tøffere. EBA mener det offentlige må stimulere til og legge til rette for inntak av lærlinger for å få tildelt større offentlige kontrakter.

Krav om bruk av lærlinger og begrenset bruk av ledd i leverandørkjeden står sentralt i ny lov om offentlige anskaffelser. 1. januar 2017 ble forskrift til lov om offentlige anskaffelser innført. Forskriften stiller krav om at det på offentlige kontrakter over angitte terskelverdier (1,1 / 1,75 eks mva) stilles krav om at en eller flere lærlinger deltar på kontrakten. Forskriften krever videre at

oppdragsgiver i kontrakten tar med sanksjoner ved manglende etterlevelse og kontrollerer at plikten oppfylles.

Byggenæringens Landsforening (BNL), Fellesforbundet, KS og Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) er blitt enige om en rekke felles bestemmelser i forbindelse med offentlige bygge- og anleggsanskaffelser. EBA har vært en aktiv pådriver i dette arbeidet, og jobbet tett opp mot Statsbygg, KS og Difi. EBA har også bidratt til arbeidet med krav til andel faglært arbeidskraft i offentlige bygge- og anleggsprosjekter.

EBA mener at

- › Det offentlige må stille krav til inntak av lærlinger for å få tildelt større kontrakter, gjennom bruk av lærlingklausuler.
- › Det skal stilles krav om lærlinger på det enkelte prosjekt som kontrakten gjelder for. Private oppdragsgivere bør prioritere bedrifter som tar inn og/eller har lærlinger.
- › Oppdragsgivere må ikke ensidig etterspørre på lavest mulig pris, men også etterspørre og stille krav til kompetanse, kvalitet, lærlinger og fagarbeidere.

Utdanningspolitikk

■ EBA skal ivareta medlemsbedriftenes interesser ved å påvirke utvikling av innhold i både offentlige og private utdanningstilbud, slik at disse i størst mulig grad er i overensstemmelse med medlemmenes interesser og behov.

EBA er i dag med på å forme fremtidens utdanninger til bygg og anlegg, fra fagutdanning, fagskole- og bachelor- og masterutdanning. Vi deltar på mange arenaer der beslutningene tas, internt i NHO-fellesskapet og eksternt i dialog med faglige råd og utvalg.

Gjennom tett dialog med kommuner og fylkeskommuner informerer EBA om mulighetene innen bygg og anlegg, slik at ungdomsskoleelever får best mulig forutsetninger for å gjøre et riktig valg av videregående opplæring. EBA informerer om alle de ulike veiene frem til et fag-/svennebrev, fagskole og bachelor- og mastergrad.

Målet med EBAs store engasjement for fag- og yrkesopplæringen er en fagutdanning tilpasset arbeidslivets behov, samt økt gjennomføring i utdanningene.

EBA mener at

- › Medlemsbedriftene må ha som målsetting å ha tilstrekkelig tilgang på kvalifisert arbeidskraft fra alle utdanningsnivåer innenfor EBAs virkeområder.
- › Utdanningene må være tilpasset arbeidslivets behov. Flere høyskoler må tilby deltidsstudier, og Y-veien (inntak på høgskole med relevant fag-/svennebrev og praksis som kvalifikasjon).

Kompetanseheving

■ Læring gjennom det daglige arbeidet utgjør den klart største kilden til kompetanseutvikling, men det er også behov for påfylling og impulser

fra andre miljøer. Ansatte som får anledning til å videreutvikle seg, får en mer positiv holdning til sin bedrift og til næringen generelt.

EBA mener at

- › Kontinuerlig kompetanseutvikling bidrar til å sikre bedriftens konkurransekraft.
- › Kompetanse er nødvendig innen alle områder, både for å skape økonomisk lønnsomme og sikre arbeidsplasser.

VEI OG JERNBANE

Anlegg

■ Anleggsentreprenørene er med på å utvikle samfunnet og bygge et framtidrettet system for transport. Entreprenørene i EBA er aktører innen utbygging av vei, jernbane, flyplasser, kraftutbygging og havner. Anleggsmarkedet har vokst i Norge i flere år. NTP for 2010 - 2019 hadde en planramme på 322 milliarder kroner, og NTP for 2014 - 2023 har en planramme på 508 milliarder kroner. Veksten i planrammene har i vesentlig grad gått til investering, ikke drift og vedlikehold. Forholdet mellom investering i vei og jernbane har vært tilnærmet uendret. De største byggherrene innen anlegg er Statens Vegvesen og Bane NOR.

Oppfølging av kontraktsmaler og innspill til forbedringer i kontrakter og kontraktsmaler er viktige saker innenfor anlegg. Det samme er entrepriserformer og gjennomføringsmodeller. EBA har utarbeidet en veileder for når de ulike entrepriserformer og gjennomføringsmodeller egner seg. Sammen med BNL er EBA engasjert i arbeidet med seriøsitet i anleggsbransjen.

For å oppnå et godt anleggsmarked er det flere forhold som er av stor betydning.

EBA mener at

- › Det er behov for økt forutsigbarhet for å sikre god og rettferdig konkurranse.
- › Det er nødvendig med større beslutningsevne i gjennomføringen av konkurranser.
- › Kontraktstørrelse på utbyggingskontraktene må tilpasses det norske anleggsmarkedet.
- › Man må ta i bruk kvalifikasjonskriterier som andel fagarbeidere, krav til andel egne ansatte og krav til andel lærlinger.
- › Det må stilles krav til lønns- og arbeidsvilkår.
- › Det ikke skal være flere enn to ledd underleverandører.

- › Norsk Standard skal brukes.
- › Rammene må tilpasses det norske markedet, også kontraktsstørrelser.
- › Det innarbeides tildelingskriterier for andel fagarbeidere og lærlinger og at det innføres bruk av tarifflønn, mulighet for prosjektsamarbeid og bruk av Norsk Standard.
- › Kvalitet og innovasjon, langsiktig utvikling av det norske anleggsmarkedet må ligge til grunn.
- › Et historisk høyt nivå på investeringer innen anlegg må brukes til å fremme kompetanse, kvalitet og en langsiktig utvikling av det norske anleggsmarkedet.
- › EBAs samfunnsregnskap må veie tungt, da regnskapet viser at verdiskapingen for det norske samfunnet er 2,5 - 3 ganger høyere ved bruk av norske entreprenører enn ved bruk av utenlandske.

Asfalt

- Asfalt er det eneste "faste" dekket som brukes på norske veier. Det legges også hvert år betydelig volum med asfalt på flyplassene i Norge. Asfaltproduksjonen i Norge passerte i 2016 7 millioner tonn. Lavtemperaturasfalt (LTA) er i ferd med å bli en viktig del av asfaltproduksjonen, og vil trolig få en økt andel av asfaltproduksjonen i framtida.

EBA mener at

- › Asfaltkontraktene må ta i bruk andre tildelingskriterier enn laveste pris, herunder kvalitet, IR-kamera (måling av temperatur med varmekamera) og bruk av feeder (maskin for mating av asfaltutlegger som effektiviserer transport og gjør at en unngår stopp på utlegger).
- › Gjenbruksmasser må tas i bruk i slitelag på de mest trafikkerte veiene.
- › Lavtemperaturasfalt må bli den mest brukte asfalttypen.
- › EPD (miljødeklarasjon) for asfalt kommer i 2017 og må vektlegges ved tildeling av asfaltkontrakter.
- › Kortreiste masser er viktig i forhold til miljø, entreprenørene må få mulighet til å bruke kortreiste masser ved for eksempel bruk av bedre kvalitet på bindemiddel.

Drift og vedlikehold (DOV)

- Drift og vedlikehold er det komplette veifaget. Alle som ferdes på våre veier opplever betydningen av drift og vedlikehold i forhold til trafikksikkerhet og framkommelighet. Den største delen av driftsoppgavene på veinettet er rutiner for at veiene skal fungere godt for trafikantene om vinteren. Forbedringer av kontraktsmaler for blant annet å forbedre risikobildet og kompetanse er viktige saker innen drift og vedlikehold.

EBA mener at

- › Driftskontraktene må utvikles slik at det blir balanse mellom sommer- og vinterarbeider, da dette vil styrke kompetanse hos entreprenør og bestiller, og i tillegg føre til forenkling og mindre administrasjon.
- › Kontraktslengden må økes til åtte år.
- › Ved å legge vedlikeholdsarbeider inn i driftskontraktene, så vil forfall og etterslep kunne reduseres og tas igjen.

Jernbane

- Anleggsutbygging i jernbanesektoren er satt ut i entreprenørmarkedet. For drift, vedlikehold og beredskap er det slik at Bane NOR sin egenproduksjon er dominerende. Oppgaver innen fornyelse og forebyggende vedlikehold blir for en stor del utført av entreprenører. Langsiktighet og forutsigbarhet har vært en utfordring for entreprenørene i jernbanemarkedet. Det er entreprenørene som har tatt svingningene i bevilgningene, og det har skapt store utfordringer i forhold til forutsigbarhet og bygging av kompetanse over tid. Med økte bevilgninger som vi har sett fra 2014 er forholdene i ferd med å bedre seg.

EBA mener at

- › Arbeidet med jernbanereformen må fortsette med utsetting av prøvestrekninger, dokumentasjon av tilstand på strekninger og videreutvikling av kontraktsmaler.
- › Jernbanemarkedet må over på flerårige avtaler for å skape langsiktighet og forutsigbarhet.
- › Utvidelse av sesong er viktig for lønnsomhet hos entreprenørene. Når bevilgningene øker er det viktig at etterspørsel fordeles over året og at ikke alle forespørsler kommer på en gang.

Entreprenørforeningen - Bygg og Anlegg

Middelthuns gate 27, 0368 Oslo,

Postboks 5485 Majorstuen 0305 Oslo.

Tel: 2308 7500

E-post: firmapost@eba.no

www.eba.no

EBA

ENTREPRENØRFORENINGEN
BYGG OG ANLEGG